

POSTANOWIENIE

14 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący)

SSN Marcin Łochowski

SSN Marcin Krajewski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 14 grudnia 2023 r. w Warszawie
skargi A.N. o stwierdzenie niezgodności z prawem
prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego we Wrocławiu
z 28 lipca 2020 r., II Ca 2248/19,
wydanego w sprawie z wniosku B.K.
z udziałem T.K i A.N.
o podział majątku wspólnego i dział spadku po M.K.,

1. oddala skargę;

2. zasądza od A.N. na rzecz T.K. i B.K. po 1350 (tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych zwrotu kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanej niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

(R.N.)

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 28 lipca 2020 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu m.in. uchylił punkty XI i XII postanowienia Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu z 13 maja 2019 r. wydanego w sprawie o podział majątku wspólnego i dział spadku po M.K., na mocy których zasądzono od wnioskodawczynie B.K. na rzecz uczestniczki A.N. 48 221,47 zł tytułem rozliczenia środków uzyskanych przez

B.K. wskutek spieniężenia jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych (pkt XI) oraz zasądzone od B.K. na rzecz A.N. 16 666,66 zł tytułem rozliczenia środków uzyskanych przez B.K. od P.B.U. i H. W. w L. ze sprzedaży nieruchomości, oddalając dalej idące żądanie A.N. z tego tytułu (pkt XII).

Uchylając orzeczenie Sądu pierwszej instancji w powyższym zakresie, Sąd Okręgowy ustalił, że z obu wymienionych czynności wnioskodawczyni uzyskała kwoty odpowiadające jej udziałowi w majątku wspólnym, który powstał w czasie trwania związku z M.K. Powoduje to, że przy przyjęciu równych udziałów małżonków w majątku wspólnym nie było podstaw do nakazania rozliczenia się z pozostałymi spadkobiercami z tej części majątku wspólnego. Zgodnie z art. 379 § 1 k.c., jeżeli świadczenie dłużnika jest podzielne, dzieli się na tyle niezależnych od siebie części, ilu jest wierzycieli. Oznacza to, że po ustaniu wspólności majątkowej każdy z małżonków może samodzielnie dochodzić przypadającej mu części wierzytelności, jeżeli świadczenie dłużnika ma charakter podzielny, co stwierdził Sąd Najwyższy w postanowieniu z 9 września 1999 r., II CKN 460/98 (OSNC 2000, nr 3, poz. 55). Oznacza to m.in., że na podstawie art. 209 k.c. każdy z małżonków może realizować wierzytelność stanowiącą przedmiot wspólności w granicach czynności zachowawczych. Skoro wnioskodawczyni zrealizowała obie powyższe wierzytelności w części przypadającej jej w ramach udziału w majątku wspólnym, to zasądzanie na rzecz spadkobierców spłaty z tego tytułu było bezzasadne.

Uczestniczka A.N. wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem postanowienia Sądu Okręgowego we wskazanej części, powołując się na naruszenie art. 379 § 1 w zw. z art. 1035 oraz art. 209 k.c. przez błędne przyjęcie, że wierzytelności przypadające wnioskodawczyni z tytułu ceny sprzedaży nieruchomości oraz z tytułu połowy spieniężonych jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych mają charakter podzielny i po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej wnioskodawczyni może samodzielnie dochodzić przypadającej jej części wierzytelności oraz że wnioskodawczyni może realizować wierzytelność stanowiącą przedmiot wspólności masy spadkowej w granicach czynności zachowawczych.

W odpowiedzi na skargę wnioskodawczyni oraz uczestnik T.K. wnieśli m.in. o jej oddalenie i zasądzenie zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga okazała się nieuzasadniona.

Zgodnie z jednolitym orzecnictwem Sądu Najwyższego niezgodność z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. nie może być utożsamiana z każdą obiektywną bezprawnością, lecz obejmuje wyłącznie sytuacje, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo zostało wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni lub oczywiście niewłaściwego zastosowania prawa. Jeżeli sąd nie wykracza rażąco poza granice przyznanej mu swobody orzeczniczej, to działa w ramach porządku prawnego, nawet jeżeli dokonuje wykładni prawa w sposób odmienny od wykładni przyjmowanej w większości przypadków. Stanowisko sądu przychylające się do jednej z rozbieżnych koncepcji prezentowanych w orzecnictwie lub literaturze, jak również wybór jednej z możliwych interpretacji przepisów prawa, choćby okazała się ona nieprawidłowa, nie może być uznane za kwalifikowany błąd, a tym samym nie oznacza niezgodności z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. (zob. np. wyroki SN: z 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, nr 1, poz. 17; z 17 maja 2006 r., I CNP 14/06; z 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 35; z 24 lipca 2006 r., I BP 1/06, OSNP 2007, nr 15-16, poz. 216; z 4 stycznia 2007 r., V CNP 132/06, OSNC 2007, nr 11, poz. 174; z 6 marca 2008 r., I CNP 116/07; z 14 listopada 2014 r., I CNP 10/14; z 12 października 2018 r., V CNP 30/17; postanowienie SN z 3 czerwca 2009 r., IV CNP 116/08).

W niniejszej sprawie nie można uznać, aby Sąd Okręgowy zajął stanowisko niemożliwe do zaakceptowania, co przekładałoby się na niezgodność orzeczenia z prawem. Możliwość zastosowania art. 379 § 1 k.c. do wierzytelności wchodzących w skład spadku, jak również do wierzytelności objętych wspólnością majątkową małżonków budzi znaczne rozbieżności w orzecnictwie i doktrynie. Za dopuszczalnością stosowania w takim przypadku wynikającej z tego przepisu

zasady podziału wierzytelności wypowiadał się wielokrotnie Sąd Najwyższy (zob. postanowienie z 7 listopada 1967 r., I CZ 97/67, OSNC 1968, nr 8-9, poz. 145; uchwały z 2 stycznia 1975 r., III CZP 82/74, OSNC 1976, nr 1, poz. 5, i z 30 maja 1975 r., III CZP 27/75, OSNC 1976, nr 4, poz. 71; postanowienie z 9 września 1999 r., II CKN 460/98, OSNC 2000, nr 3, poz. 55; podobnie dotyczące wierzytelności pozostałych po rozwiązaniu spółki cywilnej wyroki: z 6 listopada 2002 r., I CKN 1118/00; z 10 lutego 2004 r., IV CK 12/03, OSNC 2005, nr 3, poz. 44, oraz z 5 stycznia 2005 r., II CK 351/04).

W nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje jednak pogląd odmienny, zgodnie z którym art. 379 § 1 k.c. nie ma zastosowania przynajmniej do wierzytelności wchodzącej w skład spadku (zob. wyroki: z 27 czerwca 2017 r., II CSK 15/17; z 28 listopada 2019 r., III CSK 284/17, i z 16 marca 2022 r., II CSKP 206/22, a także dotyczący prawa do żądania odkupienia przez fundusz inwestycyjny jednostek uczestnictwa wyrok z 9 maja 2019 r., I CSK 198/18). Zróżnicowane w tej mierze są również poglądy wyrażane w literaturze, choć współcześnie wydają się przeważać zwolennicy drugiego z przedstawionych stanowisk.

Definitywne rozstrzygnięcie powyższej kontrowersji nie ma jednak znaczenia dla oceny zasadności skargi. W zaskarżonym orzeczeniu Sąd Okręgowy opowiedział się za jednym ze stanowisk, które było ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, ma swoich zwolenników w doktrynie i nie można uznać, aby współcześnie było powszechnie odrzucane. Oznacza to, że nawet gdyby Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę stanowisko to uznawał za niesłuszne, zaskarżone orzeczenie nie mogłoby zostać uznane za niezgodne z prawem w rozumieniu art. 424¹ k.p.c.

Odrębnej uwagi wymaga powołanie się przez Sąd Okręgowy w zaskarżonym orzeczeniu na uprawnienie każdego z byłych małżonków do realizowania czynności zachowawczych w rozumieniu art. 209 k.c. Odwołanie się do tego przepisu było w istocie mało szczęśliwym nawiązaniem do postanowienia Sądu Najwyższego z 9 września 1999 r., II CKN 460/98, w którym stwierdzono, że po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej, gdy należne małżonkom świadczenie jest

niepodzielne, każdy z nich może dochodzić wierzytelności stanowiącej przedmiot wspólności tylko wtedy, gdy realizuje czynność zachowawczą w rozumieniu art. 209 k.c. Sytuacja tego rodzaju nie wystąpiła w stanie faktycznym sprawy, gdyż świadczenia miały z natury charakter podzielnny i wnioskodawczyni, w ocenie Sądu drugiej instancji, mogła dochodzić przypadającej jej części. Nie do końca jasne odwołanie się do tego przepisu nie wypaczyło jednak rozstrzygnięcia.

W związku z powyższym skarga podlegała oddaleniu na podstawie art. 424¹¹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania wywołanego skargą orzeczono na podstawie art. 520 § 2 k.p.c. Suma zwrotu kosztów równa jest wynagrodzeniu adwokata w wysokości wynikającej z § 10 ust. 5 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6, § 4 ust. 1 pkt 8, § 6 pkt 3 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Kwota ta została rozdzielona na wnioskodawczynię i uczestnika postępowania T.K. w częściach równych (zob. uchwałę SN z 16 listopada 2023 r., III CZP 54/23).

(E.M.)

[ał]